

گزارش سال ۲۰۱۸

کمیته مصئونیت خبرنگاران افغان

در سال ۲۰۱۸، کمیته مجموعاً ۱۲۱ مورد خشونت علیه خبرنگاران و کارمندان رسانه بی را ثبت نموده است که شامل قضایای قتل، مجروحیت، تهدید، بازداشت های مؤقت، اختطاف و غیره میباشد. درین سال در مجموع ۱۷ خبرنگار و کارمند رسانه‌ی به قتل رسیده اند که این رقم یکبار دیگر افغانستان را در صدر کشور های خطرناک برای کار خبرنگاری قرار میدهد. در پهلوی ۱۷ مورد قتل، کمیته ۱۵ مورد مجروحیت، ۲۱ مورد لت و کوب، ۳۸ مورد تهدید، ۲۳ مورد توهین و بدرفتاری، یک مورد اخراج توام با بدرفتاری، ۵ مورد بازداشت های مؤقت و یک مورد اختطاف را ثبت نموده است.

آمار قتل در سال ۲۰۱۸ (۱۷ مورد) کاهش ۱۵٪ کاهش را نشان میدهد، چنانچه در سال ۲۰۱۷، کمیته ۲۰ مورد قتل خبرنگاران و کارمندان رسانه بی را ثبت نموده بود. از میان این ۱۷ مورد قتل، گروه طالبان و داعش مسولیت ۱۵ مورد آنرا به عهده داشته و مسولیت ۲ مورد دیگر آن به عهده افراد ناشناس می باشد.

آمار خشونت علیه خبرنگاران در سال ۲۰۱۸ (۱۲۱ مورد) کاهش ۲۸ فیصدی را نسبت به سال ۲۰۱۷ نشان میدهد، چنانچه در سال ۲۰۱۷ کمیته ۱۶۹ قضیه خشونت علیه خبرنگاران و کارمندان رسانه بی را ثبت نموده بود.

همانند سال ۲۰۱۷، گروه داعش و طالبان مسول بیشترین موارد خشونت (۵۰ قضیه) میباشد. حکومت افغانستان در رده دوم قرار گرفته و مسولیت ۴۴ قضیه را به عهده دارد. به همین ترتیب، افراد ناشناس در رده سوم قرار گرفته و مسول ۱۶ قضیه میباشد. زورمندان مسول ۶ قضیه بوده و مسولان رسانه ها، مسولیت ۵ مورد بدرفتاری را به عهده دارند.

۱۱ مورد خشونت از میان ۱۲۱ مورد بالای خانم ها اعمال گردیده است.

در سال ۲۰۱۸، بیشترین موارد خشونت (۴۲ مورد) در زون کابل بوقوع پیوسته است. زون غرب در رده دوم قرار گرفته و درین سال ۲۲ مورد درین زون رخ داده است. کمترین موارد خشونت یعنی ۶ مورد در زون شمال رخ داده است.

یکی از عمده ترین انکشافات درین سال تغییر در ماهیت تهدید علیه خبرنگاران و رسانه ها میباشد. گروه های تروریستی به دنبال حالاتی استند که گروه های خبرنگاران را مورد حمله قرار دهند. چنانچه حمله مستقیم بالای خبرنگاران در شش درک کابل، در ماه اپریل، که طی آن ۹ خبرنگار به شهادت رسیدند و حادثه دیگر در غرب کابل، در ماه سپتامبر، که طی آن دو خبرنگار به شهادت رسیدند، گواه تغییر ماهیت تهدید علیه خبرنگاران میباشد.

اکثریت رسانه ها تدابیر منظم امنیتی بخاطر مصونیت دفتر و کارمندان خود ندارند. در ضمن با در نظر داشت تغییر ماهیت تهدید، اقدامات لازم از جانب حکومت بخاطر کاهش آسیب پذیری خبرنگاران هنگام پوشش واقعات تروریستی و غیره مواردی ایکه گروه های خبرنگاران در ساحه بخاطر پوشش واقعه تجمع مینمایند، اجرایی نشده است.

یکتعداد زیاد خبرنگاران نیز مهارت های مصونیتی را که بخاطر کاهش آسیب پذیری خبرنگاران خیلی موثر میباشد فرا نگرفته اند. با مشاهده کمیته مصونیت در کابل و ولایات، انعه خبرنگاران ایکه با این مهارت ها آشنا استند، موارد مصونیتی را بصورت دقیق مراعات نمینمایند.

در سال ۲۰۱۸، در مجموع ۳۴ رسانه به دلایل مختلف از فعالیت باز مانده و ۵۷ رسانه جدیداً تاسیس گردیده اند. از میان رسانه های که از فعالیت باز مانده اند، یک رسانه در زون شمال شرقی، ۵ رسانه در زون مرکزی، ۴ رسانه در غرب، یک رسانه در شرق، ۲ رسانه در شمال و ۲۱ رسانه در زون کابل (ولایت های کابل، پروان، کاپیسا و پنجشیر) میباشد. از جمله رسانه های که تازه تاسیس شده اند، ۵ رسانه در زون شمال شرقی، ۴ رسانه در زون مرکزی، ۴ رسانه در زون غرب، ۲ رسانه در زون شرقی، یک رسانه در زون جنوب غربی، ۵ رسانه در زون شمال، ۴ رسانه در زون جنوب شرقی و ۳۲ رسانه در زون کابل به فعالیت آغاز نموده اند.

از میان ۳۴ رسانه بی که از فعالیت باز مانده اند، ۴ آن تلویزیون، ۱۰ رادیو، ۱۸ رسانه چاپی و ۲ رسانه آنلاین میباشد. از ۵۷ رسانه بی که تازه به فعالیت آغاز نموده اند، ۱۳ تلویزیون، ۱۳ رادیو، ۲۵ رسانه چاپی و ۶ رسانه آنلاین میباشد.

دسترسی به اطلاعات هنوز هم یک چالش فرا راه کار خبرنگاری باقی مانده است. این چالش تا مدامیکه بصورت بنیادی حل نگردد، کیفیت اطلاع رسانی را متاثر ساخته و کار خبرنگاری را دشوار میسازد.

سال ۲۰۱۸ نیز همانند سالیان قبل، سال خونین و پر چالش برای خبرنگاران و جامعه رسانه بی بود. افزایش خشونت ها، نا امنی و بی ثباتی تأثیرات منفی بالای خبرنگاران و جامعه رسانه بی از خود بر جا گذاشت، چنانچه حوزه فعالیت خبرنگاران و رسانه ها بنابر افزایش تهدیدات و نا امنی ها کوچکتر شده و خود سانسوری تحمیل شده بالای خبرنگاران بیشتر گردید. در ضمن، درین سال ماهیت تهدید علیه خبرنگاران تغییر نمود که این خود، عرصه فعالیت خبرنگاران و رسانه ها را بیشتر از پیش محدود ساخت. در حال حاضر، خبرنگاران قادر به این نیستند تا رویداد های تروریستی و غیره وقایع جنگی را بطور گروهي وبدون تدابیر امنیتی تحت پوشش قرار دهند. در جریان این سال، طی دو حمله تروریستی جداگانه، که بطور مستقیم کارمندان رسانه ای را مورد هدف قرار داده بود، ۱۱ خبرنگار که جهت پوشش رویداد های تروریستی به ساحه رفته بودند، به شهادت رسیدند.

در سال های اخیر، خبرنگاران و رسانه ها در محراق توجه گروه های درگیر جنگ قرار گرفته اند. گروه طالبان و داعش همواره تلاش مینمایند تا اجندای خبری رسانه ها را با استفاده از برنامه های تبلیغاتی و یا اعمال فشار و تهدید مورد نفوذ و یا کنترل قرار دهند. حکومت نیز در بعضی موارد منبع اعمال فشار بالای بعضی رسانه ها بوده است که میتوان از برخورد معاون سخنگوی رییس جمهور، شاه حسین مرتضوی، با گرداننده رادیو آرمان اف ام بعنوان مثال یاد نمود.

درین سال، چالش های اقتصادی، که اکثریت رسانه ها با آن مواجه هستند، گسترش یافته و تعداد زیادی از رسانه ها را در پرتگاه سقوط قرار داد. براساس آمار های جمع اوری شده توسط کمیته مصونیت خبرنگاران افغان، طی سال روان به تعداد ۳۴ رسانه از نشرات باز مانده اند. تشدید چالش های مالی نگرانی های خیلی جدی را در قسمت بقای رسانه ها، بعنوان یکی از بزرگترین دستاوردهای یک و نیم دهه گذشته، بمیان آورده است. در ضمن، دسترسی به اطلاعات و همکاری کارمندان حکومتی در قسمت ارایه اطلاعات به خبرنگاران و رسانه ها، هنوز هم بعنوان یک چالش جدی باقی مانده است.

این گزارش برعلاوه مطالعه وضع مصونیتی خبرنگاران، بصورت مختصر موارد مهم کار خبرنگاری و موضوع اطلاع رسانی را در سال ۲۰۱۸ مورد بحث قرار داده است. شایان ذکر است که ثبت قضایا مطابق به پالیسی کمیته پیرامون قضایای خشونت علیه خبرنگاران و رسانه ها صورت گرفته و کمیته صرف آن قضایای خشونت و تهدید علیه خبرنگاران را ثبت نموده است که ارتباط مستقیم با کار خبرنگاری داشته و یا در جریان کار خبرنگاری به وقوع پیوسته اند.

چند نمونه بی از قضایای خشونت و تهدید علیه خبرنگاران در سال ۲۰۱۸:

بتاریخ ۳۰ اپریل ۲۰۱۸، یک گروهی از خبرنگاران، متعاقب اینکه بخاطر پوشش حمله انتحاری در ساحه شش درک کابل گرد هم آمده بودند، مورد حمله متهاجم انتحاری قرار گرفتند که در نتیجه این حمله ۹ تن از خبرنگاران جان باخته و ۵ تن دیگر زخمی شدند. این اولین حمله بی بود که گروهی از خبرنگاران را در جریان پوشش رویداد تروریستی هدف قرار داد. در همین تاریخ، یک خبرنگار در ولایت قندهار و یک خبرنگار در ولایت خوست مورد حمله قرار گرفته و کشته شدند.

بتاریخ ۵ سپتامبر، خبرنگار و تصویر بردار تلویزیون طلوع به ساحه انفجار در غرب کابل اعزام شدند تا از یک حمله انتحاری که صورت گرفته بود بطور زنده گزارش دهند. حین پوشش رویداد، موتریکه در آن مواد انفجاری تعبیه شده بود، انفجار نموده و این دو کارمند رسانه ی درین رویداد جان باختند.

بتاریخ ۲۰ جنوری، گوینده رادیو صدای عدالت در غور زمانی که برنامه را پیش می برد، استدیوی رادیو صدای عدالت غور را افراد ناشناس به آتش کشیدند. اما زمانی که این کارمند برای پولیس اطلاع این حادثه را می دهد پولیس وی را به اتهام آتش زدن استدیوی رادیو مذکور بازداشت نموده و تحت بازجویی می گیرد. کمیته متعاقب آگاهی ازین قضیه، مداخله نموده و موصوف را به کابل میخواهد الی حل قضیه توسط لوی سارنوالی تحت حراست قرار میدهد.

بتاریخ ۲۵ جنوری، خبرنگار خبرگزاری بانوان افغان از سوی محکمه هرات به دلیل نشر یک گزارش در مورد فساد اداری در محاکم هرات توسط رییس محکمه ولایت هرات توسط یک مکتوب رسمی احضار شد. چون احضار این خبرنگار توسط محکمه ماهیت قانونی نداشت، کمیته مداخله نموده و موضوع را حل نمود.

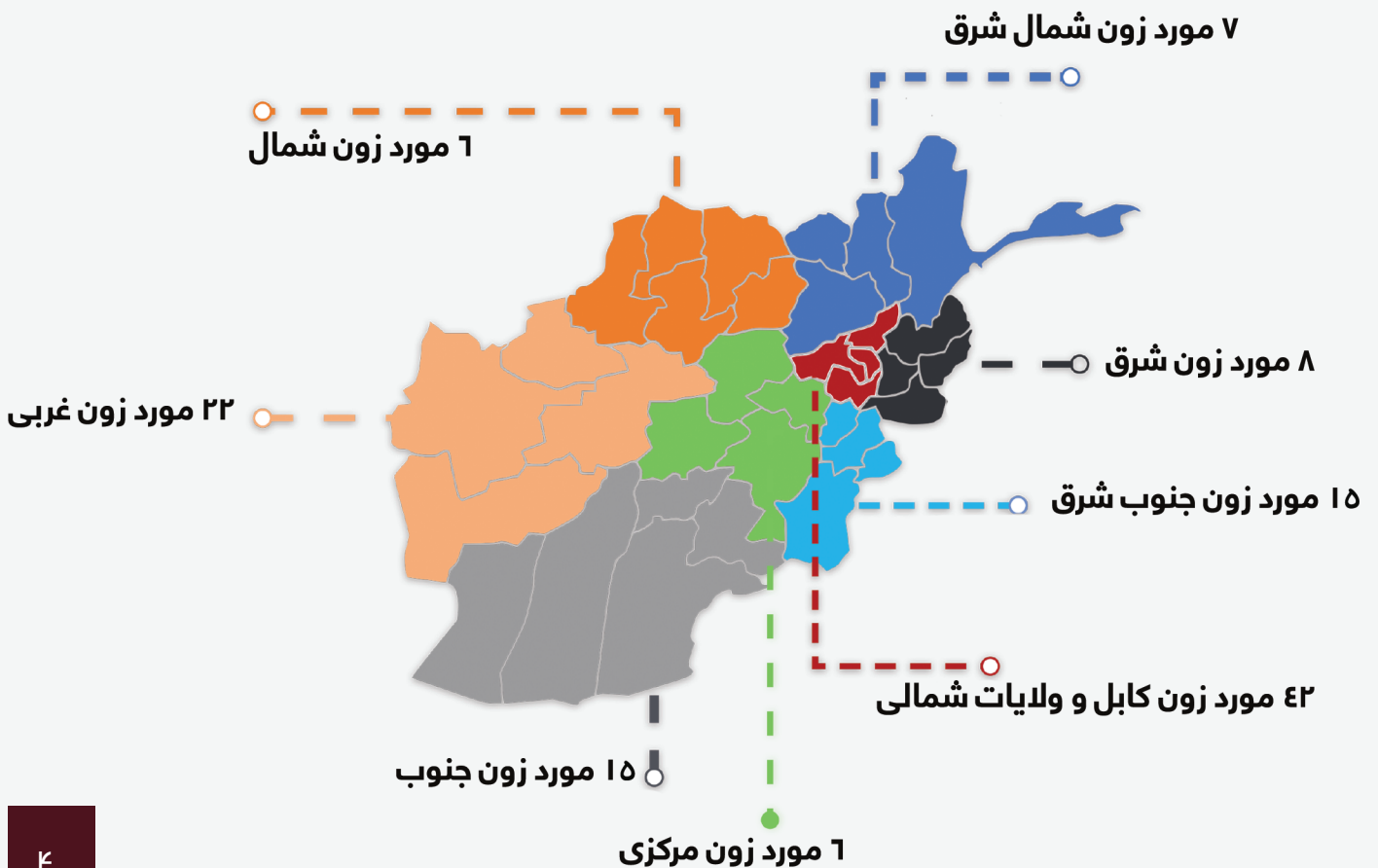
بتاریخ ۱۹ جولای، خبرنگار تلویزیون شمشاد، زمانی که می خواست از جریان درگیری میان دو قوم، که بخاطر اخذ تذکره بمیان آمده بود، گزارش تهیه کند، توسط افراد تفنگ دار تهدید به مرگ شد و از این خبرنگار خواسته شد تا گزارش را به نفع یکی از طرف های جنگ تهیه نماید. پس از آن، این خبرنگار در بند زورمندان قرار گرفت. قضیه با وساطت نماینده کمیته مصونیت خبرنگاران افغان حل گردیده و خبرنگار مذکور از بند آزاد گردید.

۱۲۱ مورد خشونت در برابر خبرنگاران در سال ۲۰۱۸

ارقام خشونت به ترتیب نوعیت

آمار خشونت به ترتیب زون های مختلف افغانستان

آمار خشونت به ترتیب جنسیت

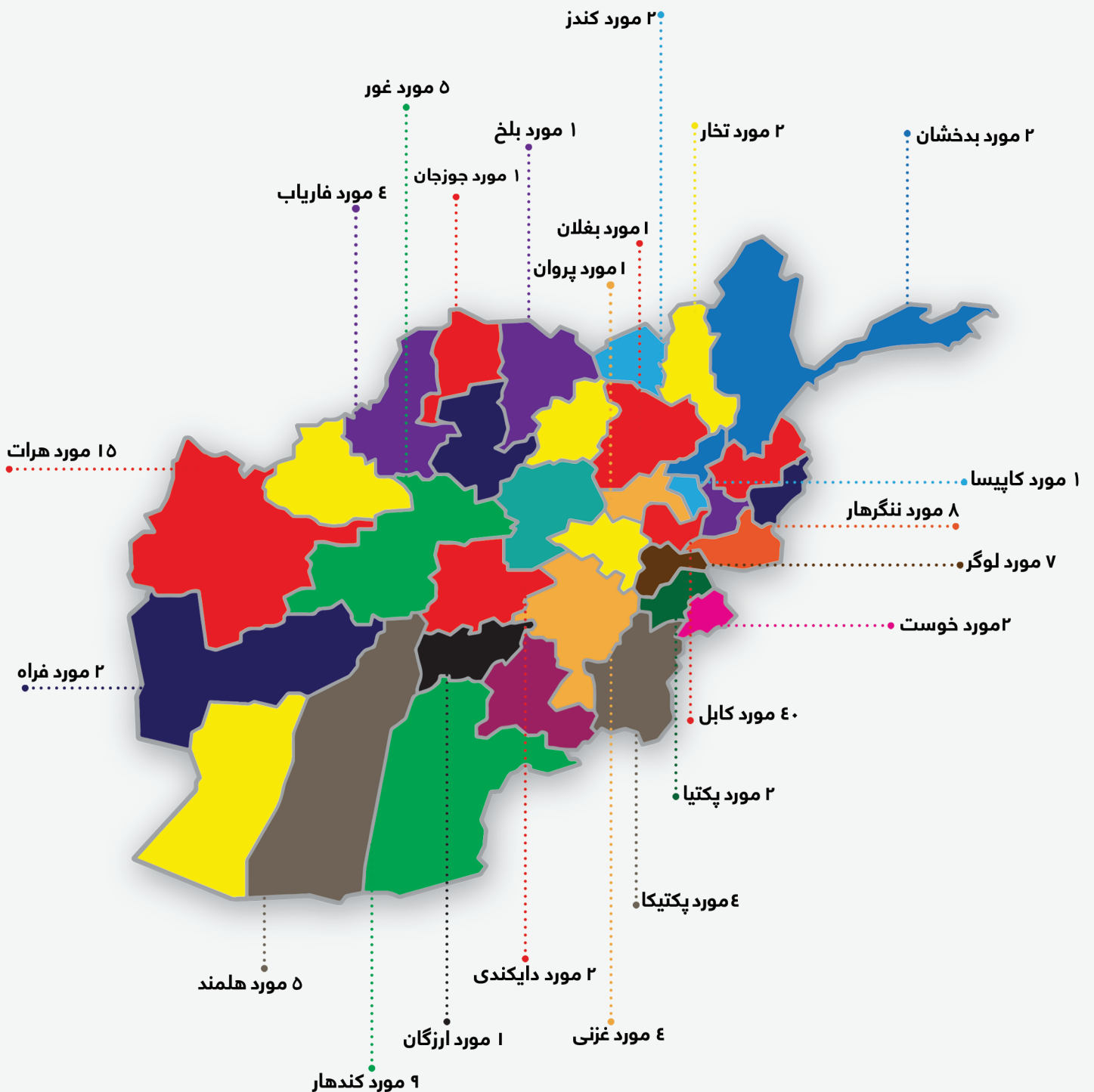
۱۱ زن

۱۱۰ مرد

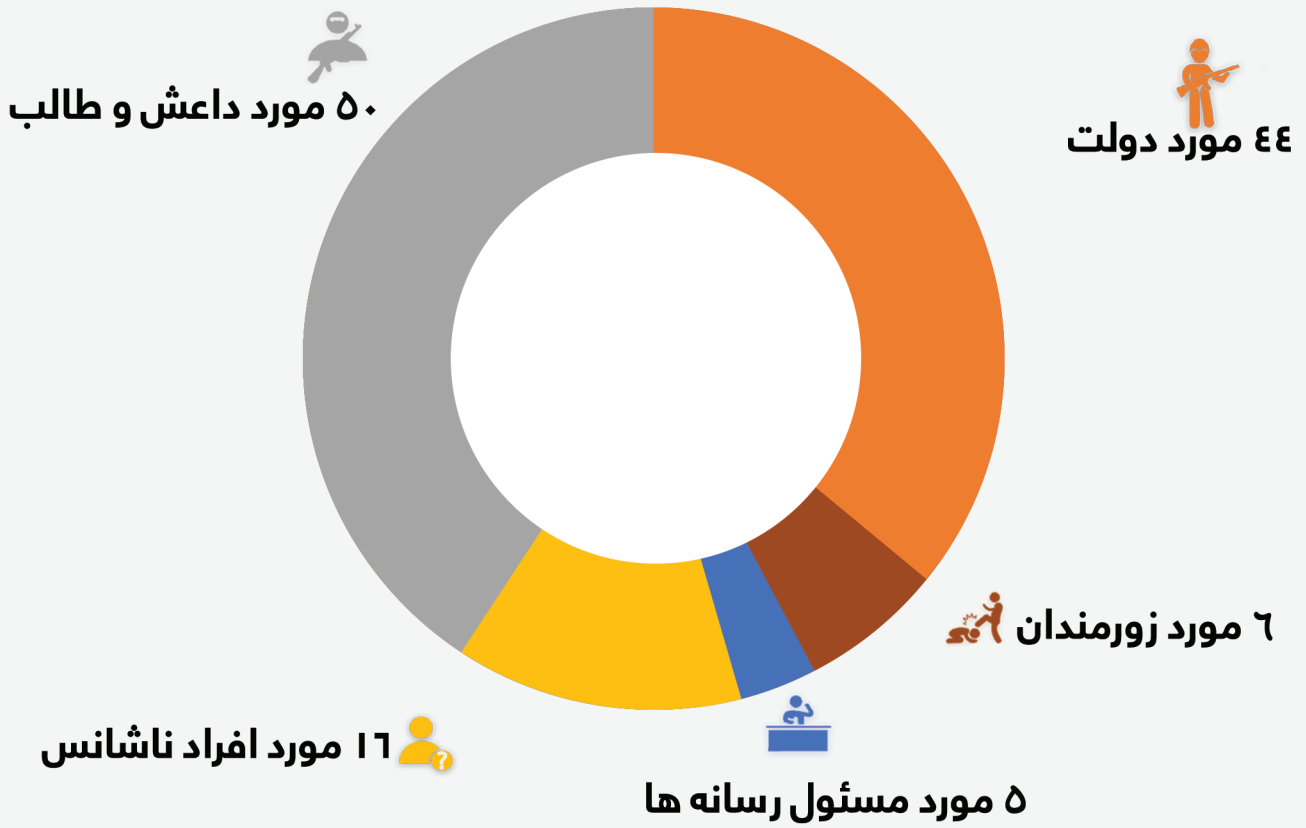

آمار خشونت به ترتیب ولایات مختلف افغانستان

عاملین خشونت ها

۲۰۱۸

■	داعش و طالب	٪۴۱
■	دولت	٪۳۷
■	افراد ناشناس	٪۱۳
■	زورمندان	٪۵
■	مسئول رسانه ها	٪۴

تغییر ماهیت تهدید علیه خبرنگاران

یکی از انکشافات خیلی مهم در سال ۲۰۱۸ تغییر ماهیت تهدید علیه خبرنگاران بود، چنانچه ما برای اولین بار شاهد حملات مستقیم بالای گروه های خبرنگاران و رسانه ها بودیم که این حملات به هدف قتل گروهی خبرنگاران تنظیم شده بود. بتاريخ ۳۰ اپریل سال ۲۰۱۸، در یک حمله تروریستی که مستقیماً خبرنگاران را مورد هدف قرار داد، ۹ تن از خبرنگاران جان باختند. در واقعه دیگر که بتاريخ ۵ سپتامبر ۲۰۱۸ رخ داد، ۲ تن از خبرنگارانی که واقعه تروریستی را بصورت زنده مورد پوشش قرار میدادند، کشته شدند. در هر دو رویداد، خبرنگاران طی حمله دومی و به تعقیب حمله اولی تروریستی مورد هدف قرار گرفتند. به اساس تحلیل کمیته، تغییر ماهیت تهدید علیه خبرنگاران ناشی از خصومت گروه های تروریستی علیه خبرنگاران میباشد. گروه داعش بصورت واضح و گسترده خبرنگاران و رسانه ها را مورد تهدید قرار داده و در یکتعداد موارد در ولایت ننگرهار حتی اعضای خانواده خبرنگاران را نام گرفته و تهدید به مرگ میکردند. این گروه مسولیت یکتعداد زیاد موارد حمله و قتل خبرنگاران را به عهده دارد.

گروه طالبان وقتیکه معتقد شدند که خبرنگاران و رسانه ها مطابق میل و فرمایش آنها وقایع جنگی و تروریستی را مورد پوشش قرار نمیدهند، در خصومت با خبرنگاران و رسانه ها را باز نمودند. نقطه آغاز این خصومت تسخیر شهر کندز توسط طالبان در سال ۲۰۱۵ بود که بعد از تسخیر شهر کندز، طالبان رسانه های متعدد را مورد تهدید قرار دادند. پس ازین، طالبان تلویزیون طلوع و تلویزیون ۱ را از جمله اهداف نظامی قلمداد نمودند و در جنوری ۲۰۱۶ موثر حامل کارمندان تلویزیون طلوع را مورد حمله قرار دادند. پس ازین، حملات به ساختمان رسانه ها و هدف قراردادن خبرنگاران بگونه فردی ادامه پیدا کرد که در سال ۲۰۱۸، افغانستان شاهد بدترین نوع آن، یعنی حمله بالای گروهی از خبرنگاران در شش درک شهر کابل، بود.

تغییر در ماهیت تهدید علیه رسانه ها و خبرنگاران ارتباط مستقیم با پیچیده شدن جنگ در افغانستان دارد. یکتعداد زیاد کشور های منطقه و قدرت های جهانی در افغانستان مصروف جنگ استند و چون یک بخش بزرگ این جنگ، نیابتی میباشد، گروه های متخاصم تلاش مینمایند تا از طریق نفوذ در رسانه ها منافع خود را در جنگ تامین نمایند. تلاش برای نفوذ در رسانه ها در یکتعداد موارد توأم با تهدید علیه رسانه ها میباشد، رویکردی که گروه طالبان و داعش و یکتعداد کشور های منطقه پیش گرفته اند. این یکی دیگر از دلایل تغییر ماهیت تهدید علیه خبرنگاران و رسانه ها در افغانستان میباشد که خود باعث افزایش گسترده تهدید و خشونت علیه خبرنگاران شده است.

به اساس تحلیل کمیته، یکی از دلایل دیگری که خبرنگاران مورد هدف گروه های تروریستی قرار میگیرند، همانا ارزش خبری قتل خبرنگاران است زیرا رسانه های داخلی و بین المللی رویدادهای کشته شدن خبرنگاران را بصورت گسترده مورد پوشش قرار میدهند. یکی از بخش های عمده استراتژی تبلیغاتی گروه های تروریستی قرار گرفتن در سرخط خبرها و پوشش گسترده فعالیت های ایشان میباشد. فلذا، وقتی می بینند که کشتن خبرنگاران باعث پوشش گسترده خبری میگردد، حمله بر خبرنگاران و رسانه ها برای این گروه ها اهداف با ارزش تلقی میگردد.

نقش مهم رسانه ها در اطلاع رسانی یکی دیگر از دلایل برای تغییر رویکرد گروه های تروریستی در برابر خبرنگاران و رسانه ها میباشد. گروه های تروریستی اطلاعات و آگاهی مردمی را سخت به زیان شان می بینند. گروه های تروریستی هنگام حمله بر شهر غزنی، نخست آنتن های رسانه ها را در آن ولایت نابود کردند و یک کارمند آنتن تلویزیون ملی در آن ولایت را شهید ساختند. آنان نخست رسانه ها را مفلوج ساخته و سپس دستگاه های مخابراتی را حریق نمودند. مردم بگونه کامل در تاریکی اطلاعاتی قرار گرفتند و سپس آنان برای تبلیغات شان نشرات رادیو شریعت را فعال کردند.

با درنظر داشت تغییر ماهیت تهدید که خبرنگاران را در محراق توجه حملات تروریستی قرار داده است، به جز چند رسانه های محدود، خبرنگاران و رسانه ها اقدامات لازم را برای کاهش آسیب پذیری خویش روی دست نگرفته اند. به تازه گی، کمیته مصونیت خبرنگاران افغان مسوده رهنمود تامین امنیت و مصونیت خبرنگاران و رسانه ها را تدوین نمود. به منظور ارج گذاری به روز جهانی ختم معافیت علیه خبرنگاران و همچنان بحث و مذاقه روی این رهنمود، کمیته یک نشست همه جانبه را به تاریخ اول نوامبر سال روان در مرکز رسانه های حکومت دایر نمود که در جنب خبرنگاران و مدیران رسانه های کابل و ولایات

کشور، جلالتماب سرور دانش، معاون دوم رییس جمهور، و آقای تداموچی یماماتو، نماینده خاص سرمندی ملل متحد در امور افغانستان، اشتراک نموده بودند.

نظریات و ملاحظات خبرنگاران و مدیران رسانه ها طی این نشست گردآوری شده و درج رهنمود گردید. رهنمود مذکور بعد از نهایی سازی به تمام رسانه های کابل و ولایات فرستاده شد. هکذا، یک نسخه این رهنمود به وزارت اطلاعات و فرهنگ و کمیته مشترک مصونیت خبرنگاران و رسانه ها نیز فرستاده شد.

به منظور ارایه خدمات مصونیتی به رسانه ها و خبرنگاران، کمیته مصونیت خبرنگاران افغان برنامه های آموزشی مصونیتی را برای خبرنگاران کابل و ولایات راه اندازی مینماید تا آنها مهارت های لازم را در قسمت کاهش آسیب پذیری خویش در مقابل تهدیدها کسب نمایند. در ضمن، مشاور امور امنیتی کمیته، عندالضرورت، رسانه ها را در قسمت بهبود امنیت تاسیسات رسانه پی و ایجاد پالیسی ها و طرزالعمل های امنیتی همکاری مینماید. با وصف این همه، آسیب پذیری رسانه و خبرنگاران در مقابل تهدیدات و حملات گروه های تروریستی پابرجا میباشد. شماری از عللی که باعث شده است تا رسانه ها و خبرنگاران نتوانند آسیب پذیری را کاهش دهند، ذیلاً ذکر گردیده است.

رقابت جدی میان رسانه ها

با توجه به تعدد رسانه ها، هر رسانه میخواهد با بدست آوردن خبر، تصویر و عکس دست اول و نشر آن از دیگران پیشتاز بوده و مخاطبین بیشتری را جلب نماید. همین رقابت ها باعث شده است که رسانه ها توجه بیشتری را روی پوشش زنده از محل رویداد مبذول داشته و کوشش نمایند تا از رقبای خویش پیشی بگیرند تا بتوانند مخاطبان خود را حفظ نمایند. این رقابت با آنکه تا یک حدی مثبت است، اما تهیه گزارش دست اول و پوشش مستقیم از یک رویداد تروریستی، به هیچ وجه ارزش جان یک خبرنگار را ندارد.

جای تاسف اینجاست که تاکید رسانه ها برای پیشتازی، با اخذ تدابیر لازم مصونیت برای کارمندان ایشان توأم نمیشود. اکثریت مطلق رسانه ها برای خبرنگارانی که آنها را به محل رویداد میفرستند حتی وسایل اولیه ایمنی را آماده نمی سازند، آموزش های لازم در قسمت مصونیت جانی خبرنگاران را به آنها ارایه نمی نمایند، و حتی حاضر نیستند که آنان را به دوره های آموزشی که از سوی نهادهای حامی، مانند کمیته مصونیت خبرنگاران افغان به این منظور دایر می شوند، معرفی نمایند و یاهم در خیلی موارد حتی به آنان اجازه سهیم شدن در چنین برنامه ها را نمی دهند.

شمار زیادی از رسانه های که خبرنگاران یا کارمندان شان در جریان تصدی وظیفه، قربانی حوادث خونین شده اند، حتی حاضر به معالجه کارمندان زخمی و آسیب دیده نیستند و با خانواده های خبرنگارانی که جان های شان را از دست داده اند از سوی این رسانه ها کمکی صورت نگرفته است تا فامیل های شان در نبود آنها بتوانند امرار معاش نمایند.

از این میان، تنها تلویزیون طلوع ظاهراً پالیسی مشخصی در راستای تامین حقوق خبرنگاران این رسانه، که به خاطر کارهای مسلکی شان زیان می بینند، روی دست گرفته است اما سایر رسانه ها تاکنون به گونه واضح تعهدی برای این کار انجام نداده اند.

شهرت طلبی بیش از حد خبرنگاران

همانگونه که رقابت سالم یا غیر سالم در تمامی امور زنده گی انسان ها به گونه معمول وجود دارد، خبرنگاران نیز مستثنا از این امر نیستند.

خبرنگاران برای بدست آوردن خبر یا تصویر دست اول تلاش می نمایند تا از همه اولتر به ساحه برسند و یاهم از همه اولتر خبر را تهیه و منتشر سازند. این رقابت و تلاش برای پیشتازی، خبرنگاران را با خطراتی جدی مواجه میسازد. اشتیاق از همه اول بودن، گاهی آنقدر بالای آنها غلبه می نماید که خطوط سرخ مسلکی را عبور نموده و فراموش می نمایند که هیچ خبری با ارزشتر از جان شان نیست.

مواردی که در بالا ذکر گردید از عوامل درجه یک بالا رفتن رقم جان باختن و زخمی شدن خبرنگاران و کارمندان رسانه بی در سال ۲۰۱۸ بوده اند.

حملات تروریستی که در محل های عامه صورت گرفته اند علت دیگری قربانی شدن شماری از خبرنگاران و کارمندان رسانه را شکل میدهد. در آخرین مورد، میتوان از شهادت سلیم رحیم، فلمبردار تلویزیون ملی کندهار که در اکتوبر ۲۰۱۸ هنگام حمله بر جنرال عبدالرازق قوماندان امنیه آن ولایت، که در محل حضور داشت و در نتیجه شلیک فرد مهاجم به شهادت رسید، میتوان نام برد.

دسترسی به اطلاعات

آزادی بیان و آزادی رسانه ها در افغانستان از جمله بزرگترین دست آورد های دولت افغانستان در ۱۷ سال اخیر پنداشته می شود. جامعه خبرنگاری کشور پیشتازان ترویج و تقویت آزادی بیان و نهادینه سازی فرهنگ پاسخگویی تحت هر شرایطی در کشور می باشند و به همین لحاظ قربانی های فراوانی را برای تقویت آن متحمل شده اند.

دسترسی به اطلاعات به عنوان یکی از مولفه های مهم آزادی بیان دانسته می شود که ماده ۵۰ قانون اساسی در این مورد صراحت کامل دارد. متأسفانه، این اصل به طور همه جانبه از جانب نهادهای حکومتی رعایت نمی گردد. نبود فرهنگ دسترسی به اطلاعات و فقدان اراده سیاسی در امر تامین آن از جانب نهاد های حکومتی به یک چالش جدی فراراه فعالیت های خبرنگاران مبدل شده و تأثیرات منفی بر چرخه گردش اطلاعات وارد نموده است. با آنکه قانون دسترسی به اطلاعات در سال ۱۳۹۳ در اولین اقدام از جانب ریس جمهور توشیح شد و بر اساس آن کمیسیون نظارت دسترسی به اطلاعات ایجاد گردید، اما چالش های خبرنگاران در زمینه دسترسی به اطلاعات از نهاد های حکومتی همچنان پا بر جا است.

چالش عدم دسترسی خبرنگاران به اطلاعات موثق از نهاد های حکومتی محدود به پایتخت نیست. میزان عدم دسترسی به اطلاعات در ولایات به صورت فزاینده وجود داشته و در اکثر موارد، خبرنگاران به صورت خیلی محدود به اطلاعات دسترسی دارند، که منجمله میتوان از مشکلات موجود در ولایات ننگرهار و هرات منحیث مثال یادآوری نمود. در اکثر ولایات، خبرنگاران ادعا دارند که موارد مربوط به نشست ها و ضیافت های اراکین بلندرتبه ولایتی به ساده گی در اختیار آنها قرار داده میشود ولی در موارد تهیه گزارشات تحقیقی، اطلاعات کافی در اختیار آنها قرار داده نمیشود. برای ارایه اطلاعات جهت تهیه گزارشات تحقیقی، دسترسی به اطلاعات کاملاً محدود بوده و به تقاضای صریح خبرنگاران، جواب رد داده میشود.

متأسفانه این مشکل در اکثر ولایات کشور هنوز لاینحل مانده و حکومت در سال ۱۳۹۷ اقدامات موثری در جهت تامین آن ننموده است. جهت حل این معضل، کمیته مصونیت خبرنگاران افغان تلاشهای وسیع را در سال روان انجام داده و جلسات مستمر و دوامداری را با مقامات ولایتی در بلخ، هرات، کندز، ننگرهار، خوست، غزنی و هرات داشته و تلاش های پیهمی را در سطوح مختلف انجام داده است تا زمینه اجرایی کردن قانون حق دسترسی به اطلاعات به وجود آید.

این در حالیست که در سال ۱۳۹۷، به تعداد ۲۳ شکایت در کمیسیون نظارت دسترسی به اطلاعات ثبت گردیده و بر اساس دیتابیس این کمیسیون، به نحوی به همه آنها رسیدگی صورت گرفته است. اکثریت مطلق این ۲۳ قضیه را عدم همکاری مقامات حکومتی در قسمت ارایه اطلاعات جهت تهیه گزارشات تحقیقی و یا اطلاعات مربوط به پروژه ها و قراردادهای مربوط به معادن را تشکیل میدهد که حتی در برخی موارد، هدایت کمیسیون مبنی بر ارایه اطلاعات به خبرنگاران توسط مقامات حکومتی نادیده گرفته شده است.

با توجه به دلایل فوق و مشکلات جدی سد راه تامین حق دسترسی به اطلاعات، قانون حق دسترسی به اطلاعات منتشره جریده رسمی ۱۳۹۳، با در نظر داشت معیارهای جهانی، مورد بازنگری قرار گرفته و نسخه بازنگری شده، در سال ۱۳۹۷، توسط فرمان تقنینی رییس جمهوری توشیح گردید.

این قانون معیارهای نوین حق دسترسی به اطلاعات، مانند تامین مصونیت حقوقی افشاگران اطلاعات، مکلف ساختن تمام ادارات حکومتی در زمینه تامین اطلاعات، الکترونیک ساختن فورم تقاضای اطلاعات، در نظر گرفتن کمیسیون به عنوان یک اداره مستقل، ایجاد کمیته گزینش، و تصریح موارد شبه قضایی حین تصمیم گیری علیه افراد متخلف، را مد نظر گرفته است که اینهمه از جمله مهمترین اصولی اند که چگونگی تامین حق دسترسی به اطلاعات را در آینده به نحوی می توانند تضمین نموده و موانع موجود در این زمینه را از میان بردارند. با تصویب قانون جدید و ایجاد کمیسیون جدید بخاطر تطبیق این قانون، حکومت باید از کارکرد این کمیسیون با حمایت قانونی و سیاسی پشتیبانی جدی نماید.

با وصف کاهش آمار خشونت علیه خبرنگاران نسبت به سال ۲۰۱۷، میزان تهدید علیه خبرنگاران و رسانه ها خیلی بلند میباشد. این امر به دلیل این که ماهیت تهدید علیه خبرنگاران تغییر خورده و گروه های تروریستی میخواهند گروه های خبرنگاران را مورد حمله قرار دهند، باید خیلی جدی تلقی گردد. تلاش های هدفمند گروه های تروریستی برای هدف قرار دادن رسانه ها و خبرنگاران و نبود اقدامات لازم از جانب حکومت، رسانه ها و خبرنگاران، آسیب پذیری خبرنگاران و رسانه ها را بیشتر ساخته اند.

با در نظر داشت تغییر ماهیت تهدید، نه حکومت افغانستان، نه رسانه ها و نه هم خبرنگاران تدابیر همه جانبه لازم را بخاطر کاهش تهدید روی دست گرفته اند. فلذا اکثریت رسانه ها و خبرنگاران هنوز هم آسیب پذیری جدی از رهگذر مصونیت دارند. افزایش خشونت در کشور و نیابتی شدن این جنگ باعث شده است که رسانه ها در محراق توجه گروه های متخاصم قرار گیرد.

تداوم تهدید ها به سطح بلند باعث ایجاد خودسانسوری میان رسانه ها گردیده و خصوصاً در بخش های از کشور که نفوذ و یا تهدید طالبان بیشتر است، خودسانسوری به وضوح در رسانه ها دیده میشود. این خودسانسوری باعث شده است تا نفس آزادی خبر رسانی و کار رسانه بی درین بخش های از کشور با تهدید مواجه شده و رسانه هاستقر در این مناطق مجبور اند جنایاتی که توسط گروه های تروریستی انجام میشود را، کتمان نمایند.

رهنمود مصونیتی که از جانب کمیته مصونیت تهیه گردیده و در اختیار حکومت و نهاد های امنیتی قرار گرفته است، تا هنوز از جانب رسانه ها و خبرنگاران تطبیق نگردیده است. تطبیق این رهنمود که با در نظر داشت تهدید های فعلی که متوجه خبرنگاران و رسانه ها است تهیه گردیده و میتواند تا حد زیاد خطرات را علیه خبرنگاران کاهش دهد.

با وصف این که افغانستان مالک بهترین قانون حق دسترسی به اطلاعات میباشد، دسترسی خبرنگاران به اطلاعات هنوز هم یک چالش عمده فرا راه کار خبرنگاری تلقی میشود. در صورت عدم رفع این مشکل، خبرنگاران مجبور میشوند به منابع غیر رسمی اطلاع دهی رجوع نمایند که این امر باعث میشود که میزان خبط در آماری که از جانب رسانه ها نشر میشود، بیشتر گردد.

ایجاد کمیسیون دسترسی به اطلاعات به عنوان نهاد مستقل و با بودجه مستقل، یک گام مثبت در قسمت بهبود معضل دسترسی به اطلاعات میباشد. این کمیسیون با صلاحیت های عالی در کابل فعالیت نموده و نماینده های آن در ولایات نیز فعال میباشد.

با وجود چالش های گوناگون در مقابل رسانه ها، خصوصاً مشکلات مالی، درین سال ۵۷ رسانه تازه آغاز به فعالیت نمودند همزمان درین سال ۳۴ رسانه به دلایل مختلف، بالخصوص چالش های مالی، از فعالیت باز ماندند. اضافه شدن ۲۳ رسانه در جمع رسانه های کشور، مایه امید برای تداوم تعدد رسانه بی در کشور میباشد.

تهدید علیه خبرنگاران و رسانه ها باید خیلی جدی تلقی گردیده و تدابیر جدی عملی در این راستا اتخاذ گردد. حکومت افغانستان باید با این تهدید ها با جدیت برخورد نموده و با در نظر داشت تغییر در ماهیت تهدید، تدابیر فعلی امنیتی را بازنگری نموده و میکانیزم های موثر هماهنگی امنیتی را با رسانه ها و خبرنگاران ایجاد نماید. اما حکومت به هیچ وجه نمیتواند تا رسانه ها را به عنوان همکاری امنیتی تحت تاثیر خود قرار داده و اجندای نشراتی رسانه ها را مورد نفوذ قرار دهد. رسانه ها در هماهنگی با نهاد های امنیتی و کمیته مصونیت خبرنگاران افغان باید مواد رهنمود مصونیتی، که از جانب این کمیته تهیه گردیده است، را با دقت و جدیت عملی نموده و در صورت نیاز به کمک های تخنیکی، به کمیته مصونیت مراجعه نمایند. خبرنگاران نیز مواد این رهنمود را با دقت خوانده و در جریان کار خبرنگاری در ساحه آنرا جداً مراعات نمایند. درین رهنمود، تمام موارد امنیتی برای خبرنگاران و رسانه ها به صورت مفصل و شرح بیان شده است.

جهت بهبود مصونیت خبرنگاران و رسانه ها و رفع تهدیدات موجود، هماهنگی میان رسانه ها، خبرنگاران، نهاد های امنیتی و نهادهای حامی رسانه ها تا حد امکان افزایش یابد، زیرا با افزایش میزان تهدیدات، نقش هماهنگی و تفاهم در قسمت بهبود امنیت و مصونیت جامعه رسانه پی، حیاتی میباشد. در صورتیکه تهدید علیه رسانه ها خبرنگاران رفع نگردد، آینده آزادی بیان و خبرنگاران با تهدید های جدی مواجه میشود.

خبرنگاران باید در برنامه های آموزشی مصونیتی کمیته مصونیت خبرنگاران که بصورت مجانی در اختیار خبرنگاران قرار داده میشود، اشتراک نمایند. مدیران رسانه ها باید به خبرنگاران خود اجازه دهند تا درین برنامه های آموزشی اشتراک نموده و اساسات مهم مصونیتی را فرا گیرند. فراگیری رهنمود های مصونیتی میتواند تا حد زیادی خطر را علیه خبرنگاران کاهش دهد. در ضمن، خبرنگاران باید به صورت جدی از پوشش گروهی حادثات بدون تدابیر ایمنی خودداری نمایند، بجز حالاتیکه ساحه توسط نیرو های امنیتی مسدود شده و از عبور و مرور افراد دیگر جلوگیری صورت گیرد.

حکومت باید رهنمود مصونیتی پوشش رویداد های تروریستی توسط خبرنگاران را هر چه عاجل تطبیق نماید تا خبرنگاران بتوانند بصورت مصون واقعات تروریستی را مورد پوشش خبری قرار دهند.

حکومت باید تمام تلاش های خویش را مبنی بر تطبیق همه جانبه قانون حق دسترسی به اطلاعات انجام دهد. تطبیق موثر این قانون نه تنها باعث فراهم اوری تسهیلات فرا راه کار خبرنگاری شده بلکه گام بزرگی در جهت کاهش فساد اداری به شمار میاید.

جامعه جهانی باید حمایت از رسانه ها و آزادی بیان را در اولویت کاری خود قرار داده و برنامه های انکشافی را برای رسانه های که با مشکلات جدی مالی مواجه هستند، روی دست گیرند. جامعه جهانی نقش مهمی را در قسمت رشد رسانه های آزاد و تامین آزادی بیان در افغانستان ایفا نموده است که جامعه بین المللی، حکومت افغانستان و مردم افغانستان به آن افتخار مینمایند. فلذا، جامعه جهانی نباید بگذارد که چالش های مالی و امنیتی باعث زوال یکی از بزرگترین دستاورد های افغانستان گردد. جامعه جهانی هکذا باید مصونیت خبرنگاران را جزء از اجندای کاری خود با حکومت افغانستان، خصوصاً با نهاد های امنیتی، قرار دهد.